

Józsa Ágnes

Minden múlt a múltam

Fortepan ABC a Kieselbach Galériában

Az előző pillanat már a múlt, a volt. Mi meg csak élünk bele a világba, a változóba, aminek a holnapja egészen más, mint amilyen a tegnapija volt. És ez így van rendjén. Mivel majd kétszáz éve föltalálták a fotográfiát, a változás, maga az idő nyíltan szépen tetten is érhető. Hogy nézett ki Piri dédmama huszonévesen? milyen volt a régi kert a cseresznyefával? a valahai Makarenkó utca?

Megőrződött a képen, ott a rajtakapott idő a fotópapíron. Ez az én múltam, az én emlékeim. Másoknak más van.

Az én múltam pedig a kortársaimé is, mert azokat a falakat, azokat a fákat ők is látták, azokat az utcaköveket koptatták... Övék lehet az én életem előtti életek sora és valósága, amelyeket már rögzített először az üveglemez, aztán a celluloid. Csodálatos a jelenből a képek által a régebbi valóságokba látni. Nemcsak én gondolom ezt.

Két középiskolai osztálytárs, Tamási Miklós és Szepessy Ákos közös

sétájukon lomtanitásokra jártak, s egyszer a 32-esek terénél meglátták a Kodak-tasakban kidobott 6x9-es negatívokat. A gimnázium fotólaborjában előhívták, és a fotópapírokon meg-

jelentek a harmincas évek elején megörökített életképek, a BESZKART-kalauzok, amint egymást és családtagjaikat fényképezik. A látvány annyira elragadta őket, hogy innentől nem volt és nincs megállás. Elkezdtek járni az ócskapiacokat, a lomtalánításokat, és főleg a negatívokat gyűjtötték. Elő akarták hívni a valaha

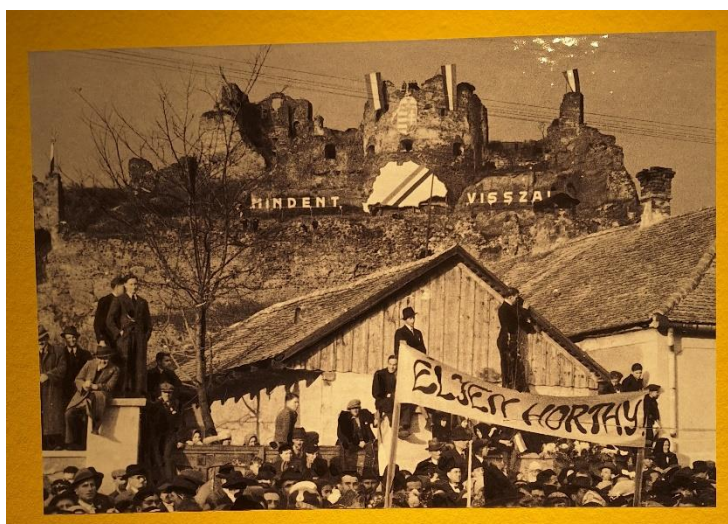

voltat, a csak így, a papíron létezót. Gyűjtötték, előhívták, rendszerezték, beszkenelték. Hónapok munkájába telt, míg elkészültek a körülbelül tízezer képpel. Ebből tettek fel a 2010. augusztus 20-án az induló honlapjukra ötezret. Az alapcél az volt, hogy olyant mutassanak, amit nem tud a Google. Mi tagadás, elérték, mert ilyen valóban nem tud a Google. Ma már több százezer kép található a gyűjteményben. A nevük pedig fogalom: Fortepan.

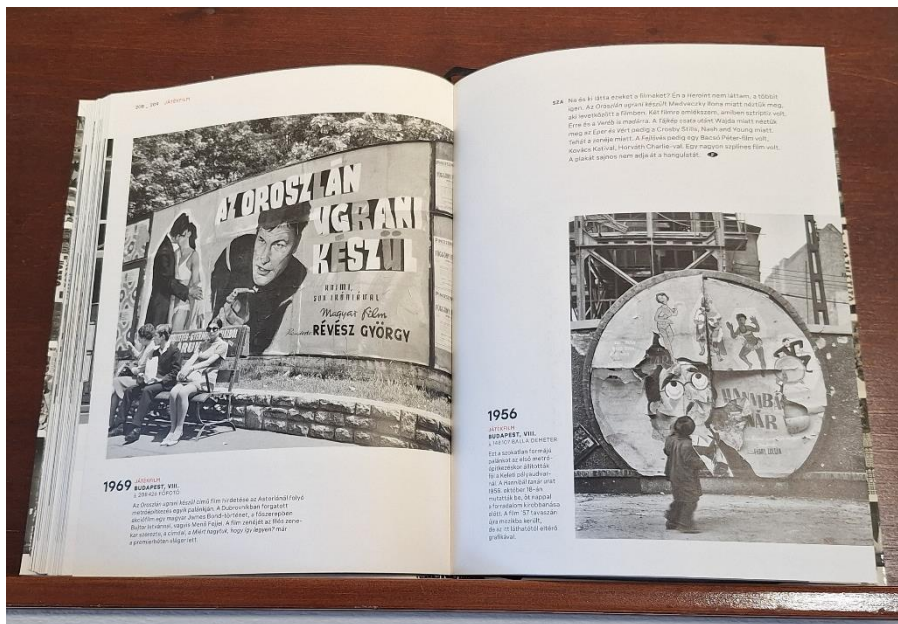
A névválasztásuk adódott. A

Kodak konszern 1922-ben nyitotta meg fotokémiai gyárát Vácott, amelyet 1947-ben Forte névre kereszteltek, s ezzel jegyezték be államosításkor. Ennek a cégnek a terméke volt a Fortepan film-negatív.

Most a Kieselbach Galéria gondozásában megjelent a *Fortepan ABC* című gyönyörű, izgalmas kötet, Tamási Miklós szerkesztésében, Kieselbach Tamás, Szalai András, Zubreczki

Dávid és Zsuppán András szövegeivel. A kiadó, Kieselbach Tamás saját nagyapjának, a szenvedélyes amatőr fotográfusnak, Kieselbach Vilmosnak (1901–1978) is emléket állít ezzel a kötettel. Részlet az elő-

szavából: „Nagyapám dokumentálta az otthonát és minden eseményt, születésnapot, karácsonyt és kirándulást. Nem véletlenszerűen kattintgatott, hanem megkomponált minden egyes felvételt, beállította a szereplőket, és bevilágította

őket a nagy Jupiter lámpákkal. A fotósorozatból a legjobban sikerült nagyítások kerültek csak be az albumokba. Gyermekkoromban elvarázsolt az az elfüggönyözött szoba, hol a vörös lámpa fényében laborálta a felvételeket. Halála után pedig a kiselejtezett, »rontott« képek nyűgöztek

le, ugyanis a tökéletes rendben tartott tekercseket is megőrizte, akkurátus tusefeliratokkal ellátva, beleértve a fényértéket, blendeállást és expozíciós időt. Ezeknek a segítségével még tisztábban láthattam életét, a Kassán meghalt szüleit, az ő átköltözését

Trianon után Budapestre, hogy miként teremtett sikeres vállalkozást, a Múzeum utcai hatalmas autószervert, a »Garázst«, amit kiraboltak és elvették tőle a második világháború után. [...] Kieselbach Vilmos fotóiból

jó pár bekerült azóta a Fortepan anyagába, [...] neki köszönhetem, az ő hagyatékában megmaradt fotóalbumoknak – a nemzedékről nemzedékre öröklődő tárgyak mellett –, hogy már gyerekként a múltat feltáró képek felé fordultam.”

A megjelent kötet kapcsán – ahogy már megszokhattuk –, a képekből kiállítást is rendeztek. Itt a XX. századi magyar történelem jeleneteit láthatjuk a Fortepan digitalizált képeiben, amelyeket a mesterséges intelligencia átformált, ujja teremtett. A tárlat a mesterséges intelligencia, az

AI-korszak kapujában arra a kérdésre keresi a választ, hogy az új technikai megoldásoknak köszönhetően, mennyire fogjuk máshogy látni a múltat? Egyáltalán igazabb, vagy hamisabb lesz általa a kép?

A válogatás szempontja az volt, hogy a képeken szerepeljenek feliratok. Ahogy a Fortepan kiállításain megszoktuk, életre kel a múlt, s időutazást tehetünk a valaha volt világba. Ez hol nosztalgikus, hol fájdalmas, hol mosolyogtató. Emberek bizakodó tekintettel üzleteik előtt, a felvonuláson, öntudattal, büszkeséggel, ájtatosan, vagy virgonc nevetéssel strandoláskor, s láthatjuk az utcákat, az épületeket, a

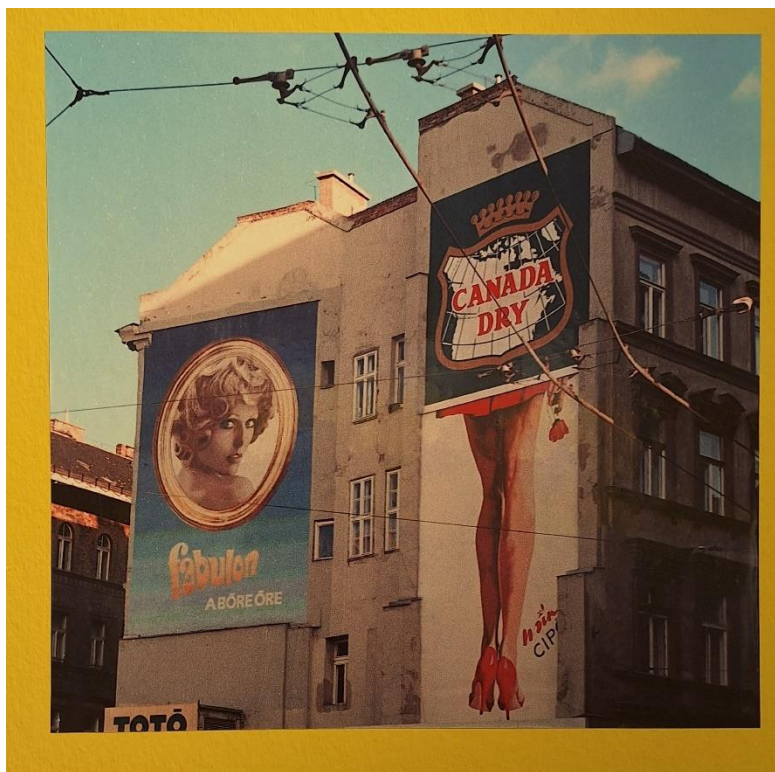

különböző régi történelem helyszíneit. Sorok, körülmények, élethelyzetek, s azok a történetek, amelyeket az embert semmibe vevő hatalom formált. A kötet közel hatszáz felvétele közül kilencvenöt volt látható a kiállításon. Nézve őket végig járhattuk mi is a XX. század történel-

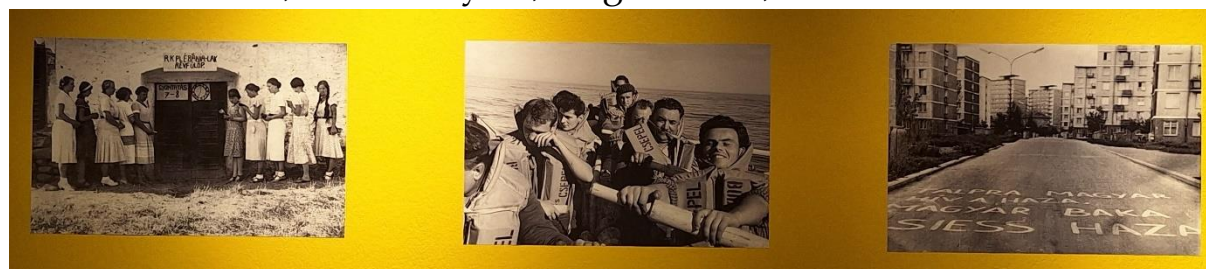
mét, mert a plakátok, a falfirkák, az üzletek címtáblái, a horogkereszt és az ötágú vörös csillag, aztán a szelidebb, a jobb élet illúziójával kecsegtető neonfeliratok átélhető közelségbe hozták azokat az időket. Hajdan volt

termékek reklámplakátjai, az óvóhely arra s vele a nyíl, a „zsidókat nem szolgálunk ki”, a „ruszkik haza”, a Kálvin tér tűzfala, ahol Pataki Ági szőke fürtjeivel elhitette, hogy csodát tesz a Fabulon – mind mind a mi és elődeink életének dokumentumai. Ez a valóság, a volt, amiből a jelenünk építkezik.

A képeken ott az egész huszadik század. Minden, ami történt, ahogy történt, egészen

emberközelből, kisemberközelből, a leghétköznapiabból. Itt minden személyes, semmi nem tárgyilagos, eltávolító. A legtöbb képet nem profi fotózta. Akinek az volt a fontos, amit meg akart örököteni: a nagypapa boltja, a karácsonyi kirakatnak örülő Pistike, a táblafestő brigád a brigádnapon, a május elsejei felvonuláson, az 1.A osztály 1946-ban. Csupa ismeretlen arc, mégis minden ismerős. Minden múlt a múltam. Itt az egész huszadik század, ami az enyém, még akkor is, ha születésem előtti.

Nézem ezeket a képeket, és magával ragad a személyesség, az intimitás, az egymásra figyelés, hogy készítőjének fontos volt az ember és környéke a megörökítése.

A Fortepan 1990-ig gyűjti a képeket. Mert akkor, az ezredforduló előtt még minden nagyon más volt. A digitalizációval sok minden megváltozott. A fénykép megfogható, a digitalizáció pedig már a virtuálist mutatja. A virtuálist és valami mást is. Többnyire azt, hogy ami a fényképezőnek fontos, az valójában nem fontos. Minden a készítőről szól, nincs benne a másakra, a másra figyelés. Nincs, ami lényeges, nincs,

ami kiemelhető. A sok konkrétban az elmosódottság van. Az üvegre, filmre készült képek előhívhatók, kézbe fogható valóságok. A milliárdnyi képernyőn virtuálisan létező a mulandóság maga. Úgy van, hogy nincs. A XXI. századnak hogy rögzítődnek majd a valódi dokumentumai?

Mindenki kezében ott a fényképezésre képes telefon. Elnézem a szelfizők hadát, ahogy mosolyognak maguknak a Duna kettős hullámfodra előtt, ami lehetne akár a Muráé vagy a Mississippié is. Csak önmagukról szól a kép, miről másról szólna? Szelfi. Mindenki csak magára figyel és semmi másra. Föl lehet tenni közösségi oldalakra, hogy lássák mások is, de minek. KINEK?

A Fortepan megment, megőriz és bemutat, kötetbe gyűjt, kiad és kiállításokat rendez. Jelenből szembesít a múlttal.

Fortepan ABC, (Kieselbach Kiadó, ára: 12.000.-Ft)

A kapcsolódó kiállítás a Kieselbach Galéria és Aukciós Házban volt látható szeptember 15-ig

A kötet – benne a mi múltunkkal – megvásárolható